

21.10.2021

Innspill til Utdannings- og forskningskomiteen

Barneombudet har innspill knyttet til midlene som foreslås til tiltak for å redusere konsekvensene av koronapandemien og om PP-tjenesten har tilstrekkelige ressurser til å utføre sine oppgaver. Begge innspillene er knyttet til kap. 226 post 21. Vi ber om at komiteen:

1. anmoder om dokumentasjon på om 240 millioner kroner er tilstrekkelig til tiltak for å kompensere for pandemiens negative konsekvenser. Komiteen bør gi tydelige føringer slik at midlene treffer de elevene som er rammet hardest av pandemien.
2. vurderer om PP-tjenesten har fått tilstrekkelige ressurser til å utføre sine lovpålagte oppgaver og bidra i kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis.

1. Tilstrekkelige midler til tiltak for å redusere de negative konsekvensene av koronapandemien

Regjeringen har foreslått 240 millioner kroner til tiltak som følge av konsekvensene av pandemien i skole og barnehage. Barneombudet støtter dette, men vi er usikre på om bevilgningen er tilstrekkelig til å kompensere for de negative konsekvensene på kort og lang sikt. Kunnskapsgrunnlaget viser at de inngripende tiltakene har hatt negative konsekvenser for oppfyllelsen av barns rettigheter, og at noen barn har båret en uforholdsmessig stor del av byrden. Til spørsmålet om hvor mye som bør bevilges peker vi på at det er mer lønnsomt for enkeltindividene og samfunnet å sette inn tiltak for å forebygge og håndtere de negative konsekvensene nå, enn det vil være å reparere dette på et senere tidspunkt i deres liv. Vi er også bekymret for at føringene for hvordan midlene skal brukes ikke er klare nok og ber om at komiteen gir enda tydeligere føringer.

Staten har et ansvar for å oppfylle barns rettigheter etter Grunnloven, FNs barnekonvensjon og norsk lovgivning. Vi mener at det må gjøres en samlet vurdering av hvilke konsekvenser tiltakene har hatt for barns rettigheter, og det er behov for å sette inn kompensierende tiltak for å oppfylle rettighetene. Dette er en del av forpliktelsen vår etter barnekonvensjonen artikkel 4, og barnerettighetsvurderinger er et virkemiddel for å sikre dette. Her vil vi minne komiteen om at FNs barnekomité har understreket at det skal gjøres barnerettighetsvurderinger ved utarbeidelsen av budsjett. Det betyr at forslagene skal vurderes opp mot hvor godt de bidrar til å oppfylle barns rettigheter etter barnekonvensjonen. Dette kan vi ikke se at er gjort her. Det vil være særlig aktuelt å vurdere om det er noen barn som har behov for positiv særbehandling for å få oppfylt sin rett til utdanning. Dette kan være aktuelt for barn med behov for spesialundervisning eller særskilt språkopplæring som ikke har fått opplæringen de har rett til, men også barn som bor i områder som har hatt mye hjemmeundervisning.

Vi har det siste året fått stadig mer kunnskap om de negative konsekvensene tiltakene har hatt for barn og unge, blant annet for deres læringsutbytte, sosiale utvikling og psykiske helse. Barn og unge som før pandemien var i en sårbar situasjon, kan ha fått dette forsterket. Pandemien har rammet skjevt. Denne bekymringen har vi fått forsterket av FHI i Folkehelse rapportens temautgave for 2021 hvor temaet var folkehelsen etter Covid-19. Her problematiserer FHI skolestengingens konsekvenser og peker på sosial ulikhet og sårbare barn. De uttaler at «*Mye tyder på at de negative konsekvensene av skolestenging ikke har vært jevnt fordelt. Faktorer som så ut til å påvirke negativt var særlig foreldres utdanning og økonomiske situasjon, minoritetsbakgrunn, funksjonsnedsettelse og skoleprestasjoner.*». Dette mener vi er viktig å ha med i vurderingen av hvordan midlene skal innrettes.

Vi ber komiteen om å sikre at det er avsatt tilstrekkelig midler, og at midlene målrettes slik at de når de barna som trenger dem mest. Midlene bør innrettes slik at den største delen går til tiltak rettet mot barn som har båret en særlig stor byrde og til kommunene og fylkeskommuner som har hatt et høyt smittetrykk. Vi er opptatt av at midlene også må kunne gå til å styrke laget rundt eleven. Dette er også i samsvar med signaler fra regjeringen i budsjettet, men kunne vært enda

tydeligere. Midlene skal sette skoler i stand til å følge opp noen av tiltakene i rapporten *Skolen etter koronapandemien. Et løft for trivsel og læring*. Imidlertid mener vi det må gis enda tydeligere føringer om hvordan midlene skal fordeles og hvilke formål de skal brukes til.

Barneombudet ber også komiteen om stille krav om at barn og unge blir hørt om hva de mener bør prioriteres lokalt. Dette er viktig for å oppfylle deres rett til å medvirke etter Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen artikkel 12, samt for å opplyse saken godt nok. Vi vil her vise til vår ekspertgruppe med 15 ungdommer som har skrevet rapporten *Det er forskjell på hva du går glipp av på et år når du er 16 og når du er 45*. De konkluderer med at ungdom har vært lojale og fulgt korona-tiltakene, selv om de strenge tiltakene har påvirket mange unge negativt – dårligere læring, uforutsigbarhet, press, usikkerhet for fremtiden, manglende motivasjon, ensomhet, lite sosial kontakt og mye stille-sitting. Ekspertgruppen mener at det mangler involvering på alle nivå, fra nasjonale tiltak til de lokale tiltakene, men også at de ikke er spurt om hvordan opplæringen de får kan forbedres, samt hvilke tjenester de har behov for.

2. Midler til at PP-tjenesten kan utføre sine lovpålagte oppgaver og bidra i kompetanseløftet

Regjeringen har foreslått 100 millioner kroner til oppbygging av kompetanseløftet i spesialpedagogikk og inkluderende praksis. Barneombudet er glad for at det satses på et kompetanseløft, men er bekymret for at det ikke følger tilstrekkelig ressurser til å gjennomføre et reelt løft og nødvendig styrking av skole og PP-tjenesten. Kompetanse alene er ikke nok. Tjenestene må ha ressurser til å skaffe, bruke og vedlikeholde kompetansen. Det er behov for å møte ressursmangelen som allerede finnes i skole og PP-tjenesten, og ressursbehovet som følger av en kompetansebygging.

Barneombudet er bekymret for at PP-tjenesten har fått tilført nye oppgaver uten at det kompenseres gjennom økte bevilgninger. I Meld. St. 6 (2019-2020) *Tett på tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO* skriver regjeringen at det forventes at tjenesten skal ha kompetanse på alle vanlige spesialpedagogiske fagområder og jobbe mer tverrfaglig. Mandatet dreies også i retning av å jobbe mer forebyggende blant annet ved å være mer til stede i barnehager og skoler. Samtidig er det et kjent problem at PP-tjenesten flere steder er underbemannet og at det er store kommunale forskjeller i tjenestenes kapasitet. Tall fra SSB og GSI viser f.eks. stor variasjon på antall barn per fagstilling i PP-tjenesten. Kommunale revisjoner og statlige tilsyn har også flere ganger funnet at PP-tjenesten flere steder har for lang saksbehandlingstid.

Ressursmangelen i PP-tjenesten kan ha store konsekvenser for barnas læring og utvikling. Regjeringen har i Meld. St. 6 (2019-2020) påpekt at PP-tjenestenes kapasitet mange steder ser ut til å begrense deres mulighet til å være til stede i barnehager og skoler. Barneombudet mener at styrking av PP-tjenesten er helt avgjørende for å sikre at barn og unge som trenger det får rask og riktig hjelp, og dermed oppfylt sin rett til utdanning. FNs barnekomité har understreket at statene må forsikre seg om at kommunene har de finansielle ressursene som trengs for å oppfylle barns rettigheter, og hindre at det blir lokale forskjeller i tilbudet til barn. Vi mener det er nødvendig å kartlegge ressurs situasjonen hos PP-tjenesten i hele landet, vurdere behovet for en bemanningsnorm og sørge for tilstrekkelig tilskudd.

Ta gjerne kontakt for mer informasjon:

Kjersti Botnan Larsen, e-post: kbl@barneombudet.no og telefon 466 12 610